

De keuze is reuze

Tekst: Pim de Wit,
beleidsmedewerker Cumela

PARTIJPROGRAMMA'S BESPROKEN op 29 oktober

Op woensdag 29 oktober mogen we naar de stembus om een nieuwe Tweede Kamer te kiezen. Cumela dook in de verkiezingsprogramma's en onderzocht wat de diverse partijen cumela-ondernemers te bieden hebben via de thema's ondernemersklimaat, bodem en ruimte, energie en duurzaamheid, arbeidsmarkt en data en digitalisering. Het gaat hier nadrukkelijk om een analyse van wat de beleidsmedewerkers opviel. Je stem bepaal je zelf. Gebruik hem vooral.

WAT DOET CUMELA?

Cumela volgt de politieke ontwikkelingen op de voet, met name uiteraard op de voor onze sector relevante dossiers. Na de verkiezingen nemen we contact op met relevante Kamerleden en natuurlijk brengen we de belangen van de achterban ook onder de aandacht van de (in)formateur en de nieuwe bewindslieden. Uitgangspunt daarbij is het motto 'Kan niet, bestaat niet'. Meer daarover lees je elders in dit nummer van Grondig.

ONDERNEMERSKLIMAAT

Bijna alle partijen zien het mkb als de ruggengraat van de economie, maar hoe ze daarmee omgaan verschilt sterk. Zo willen VVD, CDA en BBB bedrijfsopvolging gemakkelijker maken, successierechten verlagen en familiebedrijven ondersteunen. SP en GroenLinks-PvdA kiezen voor het ondersteunen van het mkb met investeringsfondsen, maar willen tegelijk strengere milieuregels invoeren. PVV, JA21 en Forum voor Democratie benadrukken in hun programma's deregulering en nationale soevereiniteit: minder EU-regels, minder stikstofbureaucratie en meer vrijheid voor ondernemers.

Over weerbaarheid zeggen de partijen het volgende: VVD, CDA en NSC leggen de nadruk op strategische autonomie. Zij willen dat Nederland energie, voedsel en vitale sectoren zoveel mogelijk in eigen hand houdt. BBB en ChristenUnie koppelen weerbaarheid aan een leefbaar platteland en sterke gemeenschappen, waarbij boeren en familiebedrijven een sleutelrol spelen.

**'BIJNA ALLE PARTIJEN ZIEN
HET MKB ALS RUGGENGRAAT VAN
DE ECONOMIE'**

SP en GroenLinks-PvdA zien weerbaarheid vooral in een sterke publieke sector, sociale zekerheid en het verkleinen van ongelijkheid. Partij voor de Dieren benadrukt dat echte weerbaarheid komt door af te bouwen met fossiele afhankelijkheid en de landbouw natuurvriendelijker te maken. PVV, JA21 en Forum voor Democratie richten zich ook hier op nationale soevereiniteit: minder afhankelijk van de EU en buitenlandse invloeden, grenzen dicht en vitale infrastructuur in eigen beheer.

ARBEIDSMARKT

Vrijwel alle partijen zeggen dat werken meer moet lonen, maar de accenten verschillen. SP, GroenLinks-PvdA en Partij voor de Dieren willen hogere minimumlonen en meer vaste contracten. VVD, BBB en CDA willen de lasten op arbeid verlagen en de belastingvrije voet verhogen. PVV wil zelfs de AOW-leeftijd terugbrengen naar 65 jaar. Afschaffen van de toeslagen, verhogen van de arbeidskorting en stoppen met belasten van overwerk boven de 36 uur zouden veel meer effect hebben, maar die komen we in de verkiezingsprogramma's niet tegen.

De krapte op de arbeidsmarkt is overal een probleem. SP, GroenLinks-PvdA en D66 zetten in op scholing en herverdeling van werk. VVD en NSC willen selectieve arbeidsmigratie toestaan. PVV, JA21 en Forum voor Democratie wijzen migratie grotendeels af en willen toe naar het opleiden van eigen mensen. Voor agrarisch loonwerk en infra is dit relevant: blijft er voldoende ruimte om seizoenskrachten in te zetten of moeten bedrijven volledig vertrouwen op Nederlands personeel, dat al schaars is?

BODEM EN RUIMTE

Alle partijen gaan in hun programma's ook in op bodemkwaliteit. Voor Partij voor de Dieren, GroenLinks-PvdA en D66 betekent dit kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen afbouwen en investeren in biologische alternatieven. CDA, SGP en BBB zetten juist in op kringlooplandbouw en verbetering van de organische-stofvoorziening van de bodem. Het doel is hetzelfde, de aanpak verschilt. Het hete hangijzer van deze verkiezingen is ruimtelijke ordening. CDA, NSC en VVD willen landelijke regie, zodat infrastructuur, woningbouw en landbouw in balans komen. GroenLinks-PvdA, D66 en Partij voor de Dieren leggen de nadruk op natuur en woningbouw, vaak ten koste van landbouwgrond. PVV, JA21 en Forum voor Democratie willen juist minder regels, meer bouwen en meer vrijheid voor boeren.

'HET HETE HANGIJZER VAN DEZE VERKIEZINGEN IS RUIMTELIJKE ORDENING'

En dan het stikstofdossier. Hier zitten de scherpste tegenstellingen: D66, GroenLinks-PvdA en Partij voor de Dieren houden vast aan harde reductiedoelen en halvering of krimp van de veestapel. CDA, VVD en NSC willen deze reductiedoelen wel halen, maar met gebiedsgerichte afspraken, innovatie en maatwerk. BBB, PVV, JA21 en Forum voor Democratie willen de stikstofwetgeving grotendeels afschaffen en boeren niet gedwongen uitkopen. De verschillen op dit belangrijke dossier maken nu al een lastige puzzel van de formatie.

ENERGIE EN DUURZAAMHEID

Op elektrificatie is het beeld verdeeld. D66, Volt en GroenLinks-PvdA willen het tempo fors opvoeren, netten uitbreiden en verplicht elektrificeren waar mogelijk. BBB, CDA en VVD willen dit meer in eigen tempo laten verlopen, afhankelijk van de netcapaciteit. PVV en Forum voor Democratie zijn ronduit tegen verplichting.

Bij fossielvrij zien we hetzelfde spectrum. GroenLinks-PvdA, Partij voor de Dieren en D66 willen zo snel mogelijk volledig duurzaam, zonder kernenergie. VVD, NSC, CDA en BBB kiezen voor een mix van kernenergie, waterstof en hernieuwbaar. PVV en Forum voor Democratie willen fossiel behouden en de gaswinning uitbreiden. Hierover ontbreekt dan weer een standpunt in het verkie-

NA DE VERKIEZINGEN

Als de nieuwe krachtsverhoudingen en zetaantallen van de politieke partijen in de Tweede Kamer duidelijk zijn, start de informatie en later de formatie. Het zal een hele toer worden om in een politiek zo verdeeld speelveld tot overeenstemming te komen. Het hangt echt van de stemverhoudingen af of een kabinet over rechts, over links of juist in het midden mogelijk zal zijn. Voor ondernemers is van groot belang dat partijen over hun eigen schaduw heen stappen en het belang van (alle) inwoners van ons land weer op één gaan zetten. De verdien capaciteit is vrijwel één op één gerelateerd aan een sterk mkb, dus dat verdient alle ondersteuning.

'NATUURBEHEER WORDT VERSCHILLEND INGEVULD'

VVD, D66 en Volt zien kansen voor innovatie, met subsidies en investeringen in sleuteltechnologieën.

zingsprogramma van JA21. Later bleek in talkshows dat de partij daar wel degelijk een mening over heeft en pleit voor het hervatten van de gaswinning in Groningen.

EN DE MACHINES?

Landbouwvoertuigen krijgen in de verkiezingsprogramma's weinig aandacht. Wel geven GroenLinks-PvdA, Volt, D66 aan elektrificatie en verduurzaming van landbouwvoertuigen te willen stimuleren. BBB, PVV en JA21 zijn hier kritisch op en vinden dat boeren en loonwerkers zelf moeten kiezen.

VVD, CDA, NSC, BBB en JA21 gaan amper in op de machines, maar deze partijen benadrukken wel dat investeringen in infrastructuur nodig zijn. De sterkste druk op elektrificatie en emissievrije bouwmaschinen komt vanuit GroenLinks-PvdA, D66, Volt en Partij voor de Dieren. Deze partijen verwijzen vaak naar de emissievrije bouwplaats en koppelen dat aan stikstof- en klimaatdoelen en daarmee bestaat hier de kans het een politieke prioriteit wordt. SP en ChristenUnie leggen de nadruk op verduurzaming en betaalbaarheid. SGP volgt die lijn en zegt dat het vooral haalbaar en betaalbaar moet zijn. Tegelijk wil zij dat stikstofregels niet langer bouwprojecten blokkeren. PVV en Forum voor Democratie geven de bouw liever vrij baan en laten de keus aan de ondernemers. Hierover lopen de meningen behoorlijk uiteen.

NATUUR EN LANDBOUW

Natuurbeheer wordt verschillend ingevuld. GroenLinks-PvdA en Partij voor de Dieren zetten in op uitbreiding van Natura 2000 en herstel van biodiversiteit, terwijl BBB, CDA, SGP en ChristenUnie juist boeren en loonwerkers als partners in natuurbeheer zien. PVV en Forum voor Democratie willen de regels terugschroeven.

Bij mest lopen de meningen uiteen. SP en Partij voor de Dieren willen stoppen met mestvergisting en export. BBB en CDA zetten in op innovatie en verwerkingsinstallaties. VVD en NSC benadrukken strikte naleving, maar ook kansen voor innovatie. PVV, JA21 en Forum voor Democratie willen minder Brusselse bemoeienis en meer vrijheid.

Op het gebied van gewasbescherming zien we juist een harde scheidslijn. Partij voor de Dieren en GroenLinks-PvdA willen een totaalverbod op chemische middelen. D66 en Volt gaan daarin mee, maar zoeken ook alternatieven. CDA, BBB en VVD pleiten voor innovatie en veilige middelen. PVV, JA21 en Forum voor Democratie willen Brussel buiten de deur houden en middelen beschikbaar houden.

DATA EN DIGITALISERING

Bij robotisering en kunstmatige intelligentie (AI) zien we verdeeldheid. VVD, D66 en Volt zien kansen voor innovatie, met subsidies en investeringen in sleuteltechnologieën. GroenLinks-PvdA en ChristenUnie willen strenge ethische kaders, de Partij voor de Dieren is kritisch en wil AI beperken. PVV, JA21 en Forum voor Democratie zijn vooral tegen EU-regulering en willen dat Nederland zelf de koers bepaalt.

Voor onze sector, waar precisielandbouw, data-uitwisseling en automatisering steeds belangrijker worden, betekent dit dat sommige partijen innovatie financieel willen aanjagen, terwijl andere die juist willen reguleren of beperken.

DE EINDSTAND

Wat opvalt? De verschillen tussen de partijen zijn groot. Voor onze leden in agrarisch loonwerk, grondverzet, infra en mestdistributie zijn vooral de thema's stikstof, energie, infrastructuur en gewasbescherming belangrijk. Sommige partijen willen een scherpe verduurzamingskoers met strikte normen (D66, GroenLinks-PvdA en Partij voor de Dieren), terwijl andere juist inzetten op vrijheid en minder regels (PVV, Forum voor Democratie, JA21 en BBB). Het midden (CDA, VVD, NSC, ChristenUnie en SGP) zoekt vaak naar gebiedsgerichte afspraken en innovatieve oplossingen.

Wat de uitkomst ook wordt, één ding staat vast: de keuzes in Den Haag bepalen de ondernemersvrijheid in de praktijk. Cumela zal zich blijven inzetten voor werkbare regels, toekomstperspectief voor het mkb en familiebedrijven en ruimte om te ondernemen. Laat je stem horen op 29 oktober, want de toekomst van onze sector begint in het stemhokje!